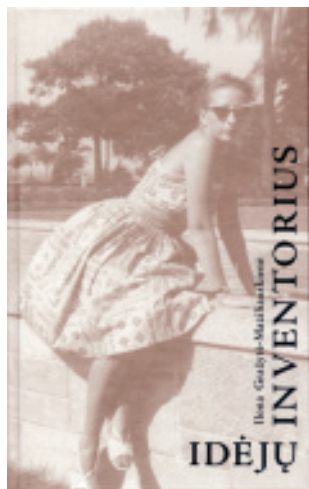

racionalus iš Kanto ateinantis balsas jį verčia kuo išsamiau ir atidžiau apsvarstyti moralės filosofijos problemas, jas struktūruoti ir gryninti teisingumo kryptimi, diferencijuoti diskutuojančius tam tikrais hierarchiniais lygmenimis, o postmodernus balsas visa tai apraizgo šalutiniais efektingais epizodais, replikomis ir citatomis, išsaugodamas atsa-

kymų daugiaprasmybės ir paslapties erdvę. Postmodernaus kaukių mainymo žavesys tekste apie moralės filosofiją konkuruoja su kantiškuoju racionalumo žavesiu, sukurdami pačią įdomiausią ir neišspręstą pasakojimo intrigą, neturinčią savo nugalėtojo.

Aušra JURGUTIENĖ

Ilonos knyga: išėjusiems sugrįžti

Be abejo, nekorektiška vadinti knygą kitaip, nei jos antraštėje parašyta. Tačiau ne vienas, pažinojęs jos autorę, kitaip jau ir nesako: „Ilonos knyga“*. Sakyčiau, atsirado antrasis jos „kodus“. Būtų gyvas Albertas Zalatorius, jis tikrai primintų savąjį įvaizdį: „Išeivijos ir Lietuvos Ilona“ (tai – jo straipsnio, paskelbto „Metuose“, 1993, Nr.10, antraštė).

Iloną Gražytę-Maziliauskienę (1933–2001) puikiai pažino išėivijos kultūrininkai ir literatai. Lietuvoje jos pažįstamų ir artimųjų būrelis buvo šiek tiek mažesnis, todėl labai prasminga pati šios knygos idėja. Dabar – jau įgyvendinta. Kaip primena savo žodyje leidėjai, šitoji lietuvių literatūros kritikė ir talentinga interpretatorė beveik keturis dešimtmečius

bendradarbiavo spaudoje, tačiau jos raštai „liko išbarstyti periodikoje bei kolektyviniuose rinkiniuose“. Patikslinkime: išėivijos spaudoje. Tad Lietuvoje gyvenantiems ir literatūra besidomintiems lituanistams ši autorė ir jos knyga – itin malonus netikėtumas.

Knygą sudaryti ir parengti spaudai buvo nelengva ir dėl kitos priežasties: recenzijos, straipsniai, studijos buvo ne tik „išbarstyti“, bet ir skelbti ne vien lietuviškai. Kai ką leidėjams teko versti iš anglų kalbos. Mokslus pradėjusi Lietuvoje, po to būsima literatūros kritikė tęsė juos Vokietijoje ir Kanadoje. Montrealio universitete gavusi magistrės, vėliau ir daktarės laipsnį, ji (pacituosiu) „dėstė anglistiką prancūzams: *A Lithuanian teaching French Canadian English Literature* („Lietuvė, dėstanti prancūzams kanadiečiams anglų kanadiečių literatūras“)¹.

Gal painiai skamba, bet viskas – paini teisybė. Gražytė-Maziliauskienė, likimo nublokšta toli nuo Lietuvos, to paties likimo ir talento tarytum savaime buvo „apgyvendinta“ tarp įvairių literatūrų ir skirtingų kalbų. Su šia knyga ji vėl sugrįžta į tėviškę, prie Anykščių šilelio, kur ir šiandien kalba – viena, o literatūrų tiek ar tokių, kurias susirandi pats ko nors ieškodamas.

„Idėjų inventorių“ suskaidytas į penkis skyrius. Pirmajame sudėti straipsniai apie bendrąsias literatūros problemas ir proza, antrajame – apie poeziją, trečiajame – dramą, vertimus, kritiką, ketvirtajame – visuotinę

* Ilona Gražytė-Maziliauskienė. Idėjų inventorių: Literatūros straipsniai. Sudarė Solveiga Daugirdaitė. Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004. – 530 p.

literatūrą. Paskutinysis skyrius autorę pristato kaip kultūrininkę, visuomenės veikėją. Stambiausi yra pora pirmųjų, jie apima du trečdalius visos knygos. Likusieji kuklesni. Knygos sudarytoja, matyt, čia nedaug ką lėmė, juk ji pagrįstai teigia, jog yra sudėjusi visus rastus svarbesnius tekstus, tad knygos struktūra pristato natūralų vaizdą.

Čia vyrauja lituanistinė proza ir poezija. Visuotinė literatūra pralaimi, nors jeigu knygon būtų įdėtas daktaro disertacijos „Arthuras Koestleris – romanistas“ tekstas, o ne trumpa jos „tezė“ – santrauka, proporcijos pakistų (ar tai įmanoma – vėliau).

Knyga užbaigiama storoku pluoštu įdomių fotografijų iš Gražytės-Maziliauskienės, arba jos draugų albumų ir dviem straipsniais, kurių vieną parašė jos kolegė ir bičiulė Violeta Kelertienė, o antrąjį – knygos sudarytoja Solveiga Daugirdaitė. Abu straipsniai gražiai papildoma minėtus skyrius.

Ypač šilta, nuoširdi ir jaudinanti yra trumpa V.Kelertienės esė „Ilona, kokią ją prisime nu“. Joje yra ne tik vertingos informacijos apie knygos autorės asmenybę, gyvenimą, charakterį, bet ir bandoma „pagauti tai, kas nepagaunama“, vaizdingų ir taiklių detalių, kurios padeda suprasti, kodėl Ilona rašė apie literatūrą, kaip ji mąstė, kalbėjo, rašė, ką ji mėgo ar mylėjo. Apie *oratorę* Iloną maždaug taip:

Geriausiai ji jautėsi apsupta jaunų žmonių (būkime teisingi, ypač jaunų vyrų), kur stebėtojai, jeigu toks atsirastų dar neužburtas ir pajėgiantis stebėti, aiškiai matytusi, kaip ji valdo publiką, kaip klausytojai susižavėję paklūsta jos loginiams argumentams, metaforiškiems vingiams, nelauktiems paradoksams. Tarsi lesa iš jos rankų kaip paukšteliai.²

Šios recenzijos autorius taip pat turėjo progų susitikti su Ilona, buvo „vienas jos pažįstamų vyrų“ ir prisipažįsta, kad ir jis iš tikrųjų ne sykį „lesė iš jos rankų kaip paukštelis“. Pirmąsyk – 1985 metais, kai ji kartu su Violeta (Kelertiene) per Santaros-Šviesos suvažiavimą Tabor Farmoje „maustė“ jį (gal ir visus besiklausančius) savo pačios prasimanytų, realiai neegzistuojančių lietuvių autorių (Tiškevičiaus ir Miškinio) neva talentingai parašytų romanų kritika ir interpretacija. (Esu tikras, ne vienas skaitytojas šį provokuojantį ir žavų „fantastinės“ kritikos tekstą, prime-

nantį J.L.Borgeso „Fikcijas“, radę jį įdėtą į aptariamą knygą³, iki priešpaskutinės eilutės „les“ kaip tikrą daiktą).

Vilniaus pedagoginio universiteto Lietuvių literatūros katedros pakviesta dr. Gražytė-Maziliauskienė porą sykių yra skaičiusi kursą magistrantams; reikia atvirai pripažinti, kad „kviestinė“ profesorė savo paskaitomis, jų populiarumu tuoj pat nurungė *Almae matris* senbuvius.

S.Daugirdaitės straipsnyje „Post scriptum Ilonos Gražytės-Maziliauskienės knygai“ skaitytojas ras kruopščiai susilietas (A.Zalatorius prieš dešimtmetį ragino „susilieti“ tik straipsnius) biografijos detales, išvalgią jos kūrybos interpretaciją. Rašau „kūrybos“, nes tekstologei Daugirdaitei „tekstas“ ši kartą yra labai plati sąvoka. Interpretacijoms pasirinktas teisingas požiūrio taškas: Gražytės-Maziliauskienės kaip asmenybės, jos kaip „minties kritikės“ (p.500) santykis su viskuo, ko ji ėmėsi, ką ji nuveikė kaip pedagogė, literatūrologė, vertėja, visuomenininkė. Arba tiesiog – *moteris* (reikšmingai prisidėjusi prie feministinės kritikos ar jos išvalgų plėtotės lituanistikoje).

Straipsnyje taikliai pastebėta: Gražytė-Maziliauskienė puikiai derino pedagogės talentą su įgimtu ir išlavintu gebėjimu tiksliai ir paprastai pasakyti sudėtingus dalykus. Niekad nesiveldama į scholastines diskusijas (t.y. jai nerūpėdavo ginčas dėl sąvokų „kaip tokių“, ginčas „ne dėl esmės“ ir t.t.), vengdama supaprastinimų, ji tiesiog *aiškiai* išsakydavo savo poziciją.

Tokia ir buvo jos asmenybinė, *gyvos minties* argumentacija. Ne mažiau įdomi kita jos kaip kritikės straipsnių pusė – autorių, veikalų, temų pasirinkimas:

Skaitant Gražytė-Maziliauskienę, matyti, kaip greitai kinta literatūros konjunkcija. Ji rinkosi tuos autorius, kurie nebuvo „dienos herojai“. Pavyzdžiui, apie Henriką Radauską ji rašė kaip apie stovintį mūsų poezijoje nuošaliai. Nyką-Niliūną paskaitoje 1986 m. ji įvardijo kaip nepopuliarų, mažai žinomą, visuomenėj nematomą poetą, apie kurį esą mažai rašoma, bet vieną reikšmingiausių. Gražytė-Maziliauskienė suprato jų vertę. Šie poetai sulaukė savo valandos: Nyka-Niliūnas tapo vienu mėgstamiausių autorių akademiniėje sferoje (studentų darbuose ir pan.) pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje, Radauskas susilaukė daugybės poetų simpatijų ir „Radausko nužudymo“ (Aido Marčėno eilėraštis).⁴

Trečias itin svarbus dalykas iš S.Daugirdaitės išvalgų: Gražytė-Maziliauskienė, gyvendama toli nuo Lietuvos, „sekė lietuvių literatūros naujienas, domėjosi ir pačiais jauniausiais autoriais, išvalgiai klasifikuodama kunkuliuojančią dabartį“ (p.503). Sudarytojai pritaria Kelertienė, teigdama, kad Ilona buvusi „apdovanota ne tik analitiniu protu, bet ir sugebėjimais sintetinti“ (p.488).

Taigi knygos skaitytojas ras neprastus komentarus – vadovą šiai knygai perskaityti.

Vis dėlto didžiausia knygos vertybė yra patys „Idėjų inventoriaus“ turinį sudarantys tekstai. Galima pabaigai drąsiai palikti recenzentui patikusius, bet tik knygos „aparatus“ priklausančius komentarus, arba iš viso jų neskaityti. Jau paminėtas puikus universitetinis (gal ir kitokį žodį reikėtų vartoti, tik jis neateina į galvą) pasirengimas, klasikinių literatūros suvokimo tradicijų dermė su naujausiomis teorijomis ar nuostatomis, aiškus ar tik numanomas „visuotinis“ lietuviškų knygų analizės kontekstas kai kurias knygų recenzijas arba straipsnius leidžia, anot Daugirdaitės, laikyti nesenstančia kritika. Tokių straipsnių, mano akimis, yra bent keliolika. Jų galima užtikti visuose knygos skyriuose, visuose keturiuose autorės bendradarbiavimo spaudoje dešimtmėčiuose, tačiau bene tirščiausia – devintajame, 1981–1990 metais.

„Išeitins taškas“ ar kas kita tada autoriui buvo tapęs, matyt, itin aiškus ir paprastas, ir skaitytojui belieka tik „lesti iš jos rankų“. Būtent šiam periodui priklauso ne tik dėmesys klasikai („Vincio Krėvės *Raganius*“), bet ir etiudai apie avangardą („Apie avangardo sąvoką ir dabartinę Lietuvos prozą“), moteris prozoje („Keturi eskizai“, „Sulūžusi lėlė“), „tikrovės kristalizaciją estetinėmis formomis“ („Likimo žaismas – Mariaus Katiliškio *Miškais ateina ruduo*“), „mėnulio vaikus“ („Neprijaukintos generacijos vaikai“), „savosios giminės sąžinę“ („Asmeniškai demonai ir rašytojo pareiga“), „nužemintuosius ir nuskriaustuosius džiazu ritmu“ („Tikrovė ir fantazija Ramūno Klimo novelėse“), Juditos Vaičiūnaitės poeziją.

Kažkaip autoriui pasisekdavo tuose trumpuose straipsniuose (ilgiausias teperlipa vos dešimt puslapių) pakalbėti ne vien apie konkretų autorių ar jo veikalą, bet ir pastatyti tiltus tarp literatūrų, generacijų, literatūros ir

istorijos, politikos, kultūros, visada – lakoniškai apibendrinti tendenciją, įvertinti ne vieną, o visą „klasę“ reiškinių.

Kai buvo rašoma (1984) apie S.T.Kondrotą „Žalčio žvilgsni“, spaudoje dar nebuvo išpūdingiausio šio autoriaus romano „Ir apsiniauks žvelgiantys pro langą“, tačiau recenzentė, kaip reta palanki, toli išvelgianti:

Joks skaitytojas negali apibūdinti Kondrotą romano virtuozizmu. Analitinis, fantastinis, parodinis, tragiškas jo žodis, jungias mitą ir tikrovę, intelekto ieškojimą ir moralinių vertybių iškėlimą, stebina savo stilistiniu įvairumu ir drauge niekur į banalumą nenuslenkančiu tonu. *Žalčio žvilgsnis* yra stilistiškai nuostabiai įdomus romanas, netelpantis į mūsų nustatytas patogias kategorijas. Taip į jas netelpa ir Güntherio Grasso ar Gabrielio Garcios Marquezo romanai. Vien stilistinis žėrėjimas dar nepadarytų *Žalčio žvilgsnio* reikšmingu romanu. Svarbiausia yra tai, kad Kondrotas sugeba provokuoti skaitytoją žiūrėti į save iš esmės – tai ir erzina, priverčia ginčytis su autoriumi. Mūsų dienų romanas, kaip jį apibūdina Milan Kundera, negali būti vien psichologinių ir sociologinių aplinkybių sąrašas. (P.155)

Recenzentė „matė“ S.T.Kondrotą toje pusėje, kur kadaise būta Lawrence'o Sterne'o ir Denis Diderot, Jameso Joyce'o, Franzo Kafkos, o vėliau ryškėjo jos minimų Güntherio Grasso, Gabrielio Garcios Marquezo, Milano Kunderos ieškojimai.

Rašydama apie J.Vaičiūnaitės poeziją, ji žavėjosi ne poetės „miestu“ („kaimas niekad nebuvo nei paprastesnis, nei autentiškesnis už miestą“), o tuo, kad „Vaičiūnaitės poezija netelpa į jokių konvencionalių rėmus. Jos autentiškumo neapsprendžia įvaizdžių pasirinkimas. Poetės vidinio personažo jautrumas pasirenka tuos įvaizdžius, kurie geriausiai jį perteikia“ (p.214). O baigdama mesteli sparnuotų frazių, kurios skirtos toli gražu ne vien Vaičiūnaitėi: „Tačiau vienas bruožas yra bendras visai jos poezijai. Niekas joje nėra įprasta ir pilka. Jos žodžiai visados primena kruvinus koralų vėrinius. Jos poezijos dramatiškumas suskaldo skaitytojo indiferenciją. (Ten pat)“. Po trejų metų kritikė paaiškins plačiau:

Geriau pakalbėkime apie poetus, kurie kovoja dėl prasmės, bandydami apibrėžti savo egzistenciją. Akimirks aistra, istorinės prasmės

ir dabarties paralelės, per poetą ir dabartį sušvintanti žmogiškumo dvasia. Grakšti ir fragmentiška, nostalgiška ir skausmingai šiuolaikiška persunkta miesto šaligatvių dvasios ir žaismingos romantiškojo baroko praeities, Vaičiūnaitės poezija išskleidžia prieš mus savąjį mitą, įtraukdama į jį. (P.222)

Panašiai – ir apie kitus: Marių Katiliškį, Juozą Aputį, Ramūną Klimą, Kazį Almeną, Algimantą Mackų, Henriką Radauską, Kazį Bradūną, Henriką Nagį, Juozą Glinskį, Algirdą Landsbergį, Kostą Ostrauską...

Pritardama, paskatindama talentingus autorius, Gražytė-Maziliauskienė mokėjo juos ir pabarti, pakritikuoti. Kritiškumo dozės, tiesa, nevienodos. Kiekvienam – pagal nuopelnus. Matyt, parašyta ir tokių straipsnių, kurie kilo ne iš asmeninio estetinio išgyvenimo. Apie maksimalistinį reiklumą lietuvių literatūrai byloja jau minėtas literatūrinis pokštas – „fantastinės“ recenzijos atvejais.

Knygos antraštę („Idėjų inventorius“) jos sudarytojai, matyt, pasufleravusi recenzija apie Leono Švedo eilėraščių rinkinį „Sugrįžimai į Sodomą ir Gomorą“ (1963) yra itin negailestinga. Ji baigiama tokiu sakiniu: „Siekdama būti originali ir avangardiška, Leono Švedo poezija yra, deja, tik plokščia, dirbtina ir pretenzinga“ (p.241). Argumentai: „Idėjiniu atžvilgiu *Sugrįžimai* yra perkrauta knyga, o tono ir nuotaikos atžvilgiu ji monotoniška“; „Sukrauti šešias ar septynias idėjas į vieną eilėraščių yra lygu nieko nepasakyti“; „*Sugrįžimai* vietoj Švedo dvasinio pasaulio supratimo skaitytojui teduoda idėjų inventorių“ (p.240). Nieko nėra senesnio, sakoma šiame straipsnyje, už pasenusį avangardą. Perfrazuojant kritikę, sakyčiau, nėra nieko nekritiškesnio už bedantės kritikos kandžiojimąsi. Gražytės-Maziliauskienės kritika – su dantimis. Kanda, aišku, nemirtinai. Tokios kritikos, kaip ir gero chirurgo, padarytos žaizdos yra gyjančios.

Recenzuojamą knygą griežtai vertinant „idėjų inventorius“ joje nėra platus ar didelis. Tik jis niekada nerūdijo, visada buvo vartojamas. Kai kas jau buvo minėta (tikrovė, kuri nėra „lėlių namai“; gyva mintis; bėgimas nuo stereotipų – tradicija plius novatoriškumas; autentiškas dvasinis – moters? – pasaulis; „palsėtas charakteris“; stiliaus žaismingumas), prie to norėjęs pridėti nebent etudė apie

Krėvę paminėtą „tikėjimą, kad gali egzistuoti žmoguje darna tarp jo laisvės ir likimo, tarp jo ir visatos“. Beje, svarstydamas vertimo problemas, klausdama, ką derėtų iš lietuvių veikalų versti, Gražytė-Maziliauskienė svarbiausiais kriterijais laiko „literatūrinį veikalo lygį“ („eilėraščių, apysaka ar romanas turi būti to verti“) ir „universalius elementus, kuriuose per lietuviškąjį spektrą būtų išvelgiamos bendro žmonijos likimo problemos“ (p.322–324).

Taigi idėjų ne tik straipsnyje, bet ir jų rinkinyje gali (ar netgi privalo) būti nedaug, kur kas svarbesnis jų efektyvumas. Kalbėdami apie pastarąjį, turėtume grįžti prie šios recenzijos pradžios ir prisiminti, kad į vieną knygą surinkti straipsniai tampa kur kas efektyvesni negu išbarstyti spaudoje.

O už ką kritikuoti knygos leidėjus? Jų – ne vienas. *Copyright* ženklas glaudžiasi ne tik prie keturių moterų vardų – jau ne sykį minėtos sudarytojos Solveigos Daugirdaitės, redaktorės ir vertėjos Danutės Kalinauskaitės, literatūrologės ir Ilonos bičiulės Violetos Kelertienės, dailininkės Elonos Marijos Ložytės, bet ir viso Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto.

Viskas padaryta gana gerai. Kad „išėjusi“ Ilona vėl sugrįžtų. Ji ir sugrįžo, beje, irgi be kaukės: rašydama kritikė nebuvo tokia žavi kaip kalbėdama. Galėtume nebent leidėjų klausiti, kodėl atskiri straipsniai nevienodai tiksliai pristatomi (bibliografiniais ir kitais) komentarais, taigi kartais skaitytojui pačiam reikia spėlioti arba ieškoti bibliografijoje (p.437), pavyzdžiui, jeigu jis norėtų suprasti, kuris tekstas parašytas lietuviškai, o kuriam atsirasti padėjo vertėja. (Šios darbas – lyg ir anoniminis).

Nemažai, atrodo, Daugirdaitės straipsnyje papasakota apie Gražytės-Maziliauskienės archyvą. Tačiau recenzentas, skaitydamas disertacijos apie A.Koestlerį tezes, smalsavo, ar yra išlikusi visa daktaro disertacija, ar nevertėtų jos kada nors paskelbti, ir, deja, atsakymo į šį (neesminį?) klausimą knygos „aparaturoje“ taip ir neužtiko.

Pernelyg kuklus atrodo penktasis knygos skyrius („Apie visuomenę“). Gal tai ne nuo sudarytojos ir priklausė: trūksta medžiagos, įspūdingai (lygu teisingai) pristatančios Iloną jos bičiulį Santaros-Šviesos suvažiavimuose, kitose santariečių ar montrealiečių sueigose.

Kita vertus, juk aktyvi kultūrininkė ten visur grieždavo ne paskutiniuoju smuiku, ir to, kas ten įvykę, neišeitų vadinti tik „nerealizuotais sumanymais“. Ar tik ateity nereikėtų rasti būdo atgaivinti tai raštu?

Trumpiau tariant, nors ir sunku (net mūsų laikais) laukti dar vienos Ilonos knygos, kodėl apie ją nepasvajojus? Tik atrodo, kad viskas sudėta, viskas „sulasiota“.

O kol kas, jau ne sykį ištarus, kad „Ilonos knyga“ daugeliui skaitytojų Lietuvoje yra įdomi ir reikalinga, padėkojus pagrindiniams jos rėmėjams (*Kultūros ministerijai, Montrealio lietuvių kredito unijai „Litas“ ir Kanados lietuvių fondui*), reikėtų prie jos kviesti studentą, mokytoją, kiekvieną lituanistą, siūlyti jam perskaityti ją. Su viltimi, be abejonės, kad tokie kritikos skaitymai – prasmingi.

Juk, perfrazuojant ir pratęsiant paskutinįjį Solveigos Daugirdaitės *Post scriptum* sakinį, *gyvos minties kritika neturėtų senti*.

Vytautas MARTINKUS

¹ V.Kelertienės nuomone, ji mėgo „dėstyti ne anglistiką prancūzams (iš ko valgė duoną Kanadoje), o lietuviams – lietuvių literatūrą“. (Žr. recenzuojamoje knygoje paskelbtą V.Kelertienės straipsnį „Iloną, kokią ją prisimenu“, p.491).

² Ten pat, p.487.

³ Žr. knygoje straipsnį: „Kažkas, kažkas... ir triukšmas aplink save“, p.166–182. (Knygon įdėtoje I.Gražytės-Maziliauskienės bibliografijoje, nurodant šio straipsnio pirmąją publikaciją „Metmenyse 52“, įsivėlė korektūros klaida: turėtų būti ne 1983, o 1986 m.).

⁴ Solveiga Daugirdaitė, op. cit., p.502.

Šokiruojanti kartografija

Praėjusių metų pabaigoje Vytauto Didžiojo universiteto Broniaus Vaškelių literatūrinės komparatystikos centras išleido naują Antanui Škėmai skirtą monografiją*. Į kokių rašytojų tyrinėjimų lauką patenka ši knyga (1) ir kokie jos akcentai?

Antanas Škėma – vienas iš įdomiausių ir kontroversiškiausių rašytojų, apie kurį kalbėjo kone visi žymesni išeivijos ir Lietuvos

literatūrologai: Henrikas Radauskas ir Julius Kaupas, Henrikas Nagys ir Antanas Vaičiulaitis, Vytautas Kubilius ir Jonas Lankutis ir t.t. Dabar galima teigti, kad Škėmą jau iš naujo perskaitė ir naujoji literatūrologų karta. XX–XXI amžių sandūroje pasipylė jo kūrybai skirtos knygos. 1998 metais išleista Loretos Mačianskaitės monografija „Antano Škėmos *Balta drobulė: pasaulis ir diskursas*“ (2), 2000-aisiais – Imeldos Vedrickaitės knyga *Erdvės matmuo Antano Škėmos, Algirdo Landsbergio ir Broniaus Radzevičiaus prozoje* (3), kurios trečioji dalis skirta rašytojo prozai aptarti. Abi šios knygos parašytos apgintų disertacijų pagrindu.

Škėmos kūrybos tyrinėjimus paskatino jo 90-osioms gimimo metinėms skirta mokslinė konferencija; jos rezultatas – straipsnių rinkinys *Antanas Škėma: polilogas kultūrų sankirtose* (4), kuriame pateikti ir literatūrologų, ir filosofų mokslinių tyrimų rezultatai. Toje konferencijoje rašytojui *prikabinėta* įvairiausių etikečių (*etiketės* sąvoka šiuo atveju neturi įprastai neigiamos konotacijos – A.G.): jis ir

* *Vijolė Višomirskytė. Antano Škėmos teksto strategija: nervingo persodinto augalo giesmė. Kaunas, VDU, 2004. – 127 p.*